

УДК 725.76

В. А. Щурова,

канд. арх., доцент каф. дизайну архітектурного середовища, КНУБА

СПЕЦИФІКА БЛАГОУСТРОЮ ЗОН ФУНКЦІОНАЛЬНОГО І ДУХОВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЛЮДИН

Анотація: розглядаються особливості впливу оточуючого середовища на відновлення психологічного і фізичного стану людини. Виділено основні види закладів лікування і відпочинку у відповідності до видів основної діяльності та тривалості процесу відновлення, проаналізовано засоби благоустрою для утворення специфічного середовища.

Ключові слова: рекреація, предметний простір, штучний ландшафт, регіональні риси, формоутворення.

Recreate (від лат.) – відновлювати, відроджувати. На основі аналізу рекреаційних закладів було виявлено закономірності використання засобів ландшафтного дизайну у залежності від характеру відпочинку та його тривалості. До них можна віднести готелі в курортних зонах, санаторії, садиби. Такому порядку відповідають види відпочинку: зміна вражень від перенавантаження, вимушений відпочинок за станом здоров'я, зміна виду трудової діяльності. Обмеженість територій закладів відпочинку і відсутність безпосереднього зв'язку з прилеглими територіями сприяє відокремленню від оточуючого середовища, можливості унікального рішення, створення своєрідного оазису.

Слід звернути увагу на дослідження та практичні поради таких вчених і архітекторів, як: Белозерський С.І., Ніколаєвська З.О., Колесніков О.І., Косаревський І.О., Курбатов В.Я., Мірошніченко А., Залесьська Л.С., Жирнов О.Д., Ожегов С.С., Черкасов М.Ч., Северін С.І., Лунц Л.Б., Кучерявий В.Г., Кармазін В., Панкратов В. У цих працях розглядаються проблеми відновлення людини в умовах міського середовища шляхом поєднання природного і штучного середовища. Увага приділяється влаштуванню у містах рекреаційних територій за наступною класифікацією.

Серед парків, призначених для відпочинку розрізняють: позаміські і міські парки поліфункціонального та спеціалізованого характеру. До поліфункціональних позаміських парків відносяться: центри відпочинку на межі міста, міжселенні центри відпочинку, лісопарки, лугопарки, природні парки (ділянки дикої природи), етнографічні парки, історичні. До рекреаційних територій громадського призначення відносяться парки та малі міські озеленені території: міські сади, сади житлових районів, громадські центри, сквери,

бульвари, набережні, пішохідні вулиці. Малими міськими озелениними територіями, або територіями обмеженого використання є парки житлових територій, ділянки дитячих садків, шкіл, вузів, НДІ, лікувальних та спортивних закладів.

За дослідженнями А. Мірошніченко виділяються специфічні відповідності між постійним трудовим навантаженням людини та потребою у певному виді відпочинку (рис. 1).

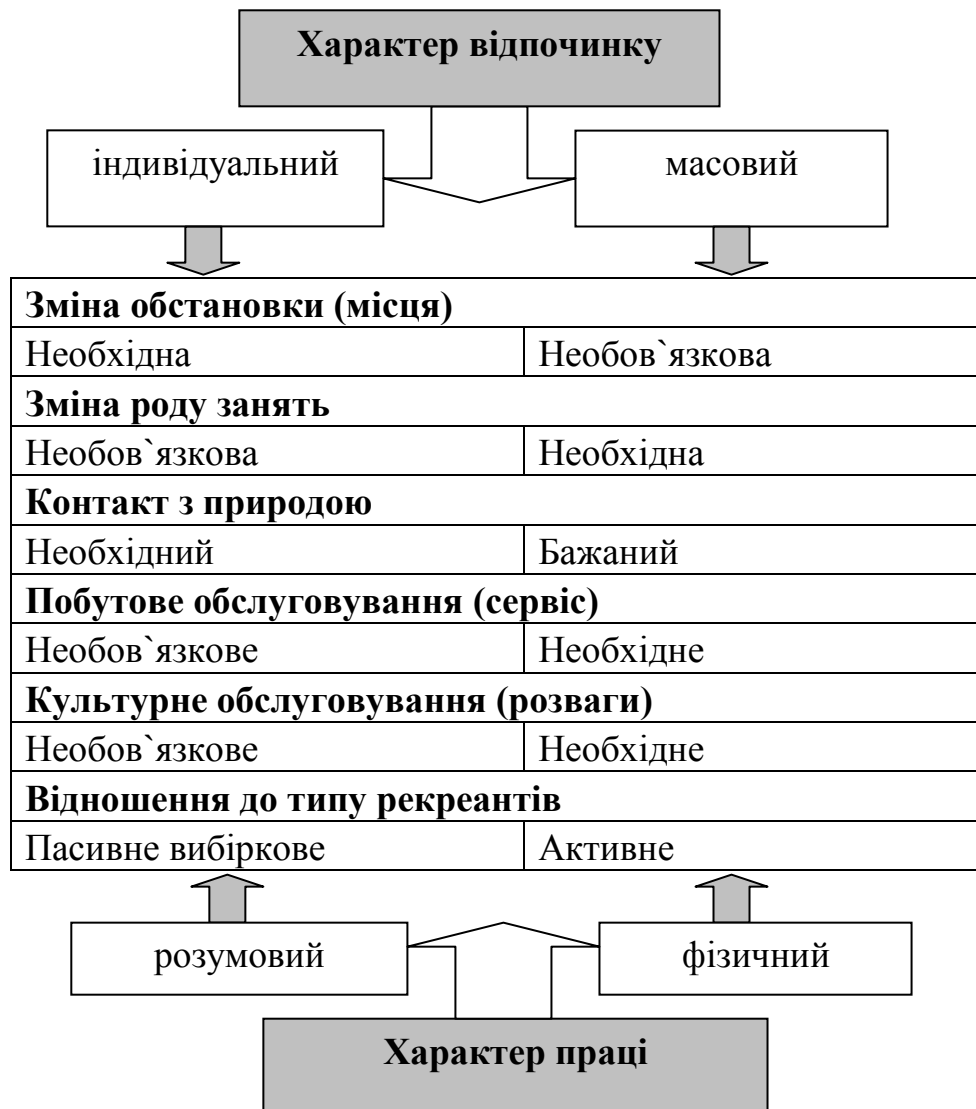

Рис. 1. Залежність виду відпочинку від характеру праці за А. Мірошніченко.

Для виявлення основних засобів благоустрою територій відпочинку також слід визначитись у відповідності тривалості події та виду закладу. Готельні туристичні комплекси для короткочасного відпочинку зарубіжних гостей (1-2 тижні), спрямовані на виклик активних вражень відпочиваючих, мають характеристики історичних, національних та етнографічних

особливостей країни, які проявляються в елементах дизайну малих архітектурних форм і підборі рослин. Заклади відпочинку середнього терміну перебування (від 2 до 4 тижнів), як правило, з лікувально-оздоровчим ефектом мають спеціально розроблені композиції, які відповідають за рівновагу емоційного та фізичного стану людини. Території обмеженого доступу мають всі необхідні функціональні зони для перебування людини, асортимент рослин підбирається за лікувальними властивостями. Довготривалі зони відпочинку – дачні ділянки, вілли, мають індивідуальний характер благоустрою, який відповідає вподобанням господаря і використовується для зміни трудової діяльності – вирощування овочів, фруктів та квітів або пасивного відпочинку.

Предметний простір має відповідати потребам людини та її співвідношенню з середовищем, у якому вона знаходиться, особливостями сприйняття предметів і наслідками впливу на її внутрішній стан, які відбуваються під час контакту [1]. Часто заклади відпочинку мають обмежені ділянки специфічного характеру. Від 12 до 100 м композиційного значення набувають малі архітектурні форми, колір, рельєф, фактура при закритості простору інтер'єрного характеру. Для позитивної оцінки людиною оточення найбільш суттєвою є ступінь його різноманітності, а також деталі “першого плану”, на яких вона зупиняє око: скульптура, групи дерев, архітектурні деталі на фасадах, малі архітектурні форми. Тому в організації простору важливо приділяти увагу оформленню ділянок, які мають специфічні закономірності зорового сприйняття: інтер'єрність, співрозмірність людині.

У просторі людину оточують різнопланові предмети: на мікрорівні – це малі архітектурні форми, стилістичні особливості елементів будівель, геопластика зелених ділянок, площадки відпочинку, паркові ділянки, невеликі площі. Основною метою є відтворення цілісного естетичного сприйняття, образного впливу, символічності. Психоемоційне сприйняття людиною середовища відбувається при встановленні контакту з елементами, які її оточують. Це відбувається при наближенні просторових параметрів до людини, меж її зорових та чуттєвих можливостей.

Основні функції *штучного ландшафту*: впорядкування окремих рис природного; пошук привабливих композицій з урахуванням особливостей сезонних змін; формування сценарію орієнтації та повноцінного сприйняття; функціональна адаптація до потреб людини; розширення природного асортименту рослин, утворення закритих систем для відтворення природних звуків; підкреслення образу [2]. Для закладів відпочинку туристичного характеру найбільш популярними є етнічні мотиви, розробка сценарію традиційного для країни способу життя з відповідними національними предметами побутового вжитку.

Урбанізований характер комплексів відпочинку підлягає критиці, тому що для мешканця міста основним лікувальним фактором є зміна оточення, життя у новому середовищі, не схожому на повсякденне існування. Перспективними для туризму стають селища, бо середовище для відпочинку повинно стимулювати психофізіологічне оздоровлення людини, а селище має перевагу завдяки зв'язку кожної житлової чарунки з природою.

Регіональні риси сучасної архітектури туристичних закладів визначаються передусім впливом природно-географічних та етнокультурних факторів. Одним з яскравих природно-географічних регіонів зі специфічними природно-ландшафтними і кліматичними умовами є Закарпаття. Приоритетна увага приділяється вибору місця розташування, визначення масштабу, образному трактуванню, поважному ставленню до ландшафтів.

Використання етнічних мотивів у готельних комплексах з дотриманням чистих традицій, притаманних лише певній місцевості та регіону, створює неповторний образ внутрішнього середовища, яке допомагає розкрити характер людини, її спосіб буття, світогляд, збагачений природою, з якою вона знаходиться у повній гармонії.

Готелі, санаторії, садиби займають відповідні місця у планувальній структурі міста. Готелі можуть знаходитись у центральній, серединній, периферійній території міста. Периферійні і позаміські території займають готельні комплекси туристичних районів, курортних міст. Санаторії зазвичай розташовуються у периферійних та позаміських зонах при наявності природних ресурсів, які сприяють відновленню фізичних сил людини: ліс, море, мінеральна вода, лікувальні солі і т.п. садибні ділянки знаходяться у позаміських зонах та сільських поселеннях. При готельних комплексах для розваг та задоволення зацікавлень розробляються туристичні маршрути. При лікувально-оздоровчих закладах влаштовуються спеціальні лікувально-прогулянкові маршрути – теренкури. На присадибних ділянках за бажанням мешканців городи, площадки для спортивних ігор або відпочинку.

Важливі умови ландшафтного устрою присадибних ділянок: оптимальність планувального рішення, грамотний підбір рослин, сценарій композиційного рішення ключових домінант, відповідність приватним естетичним, стильовим вподобанням замовника та його образу життя. При влаштуванні сучасних садів при індивідуальному житловому будинку вся садиба поділяється на три частини: невеликий садок перед будинком за вхідною калиткою; внутрішній сад, який займає значну територію садиби, обмежений від будинку огорожею або зеленими насадженнями і кухонний садок [3]. Можливості малої ділянки обмежені, тому акцент робиться на візуальне розширення території. Серед прийомів композиційного

формоутворення зон закладів відпочинку слід відзначити прийом масштабної гармонізації, стилізації, тобто перенесення візуальних ознак культурного взірця на елементи середовища.

Філософія малих китайських і японських садів є прикладом формування середовища, в якому кожний елемент благоустрою сприяє лікувально-оздоровчому ефекту. Ритм руху споглядання, гармонійне поєднання природних і штучних елементів викликають резонансну рівновагу в почуттях людини. Використання цих філософських прийомів благоустрою, які спрямовані на абсолютизацію краси природи, у середовищі сучасних міст буде сприяти ефекту оптимального рівня реабілітації фізичного і духовного стану людини.

Література:

1. Шимко В.Т. Комплексное формирование архитектурной среды. Кн. 1 Основы теории. – М.: СПЦ-принт, 2000. – 108 с.
2. Анисимова Л.В. Городской ландшафт. Социально-экологические аспекты проектирования: Учеб. пособие . – Вологда: ВоГТУ, 2002. – 192 с.
3. Казакова Л. К. Ландшафтоведение с основами ландшафтного планирования. – Академия, 2007. – 336 с.

Аннотация

Рассматриваются особенности влияния окружающей среды на возобновление психологического и физического состояния человека. Выделены основные виды учреждений для лечения и отдыха в соответствии с основным видом деятельности и продолжительности процесса возобновления, проанализированы способы благоустройства для создания специфической среды.

Ключевые слова: рекреация, предметное пространство, искусственный ландшафт, региональные черты, формообразование.

Annotation

Considerate general influence of surrounding on renew psychological and physiological peoples state. Define general forms of medical and recreate institutions in identification with general type of activity and duration the process of renewal. Are analyzed methods of comfortable spaces to create specifically environment.

Key words: recreate, object space, artificial landscape, regional outline, form creation.